

SKENAARIO 3

Loittoneva kunta

Kunta on aktiivinen yhteistyökumppani, kehittää yritysten toimintamahdollisuuksia ja toimii yhdessä järjestöjen kanssa. Kunta panostaa yritysten toimintaedellytyksiin ja digitalisaatioon.

Kunnan alueella toimivat yhteisöt vahvistuvat, ne toimivat kuitenkin kunnasta erillään.

Kunnan asukkaat ja kunta erkaantuvat. Kunta jää yhteiskunnan muusta kehityksestä jälkeen.

Pistemäinen näkökulma

SKENAARIO 4

Yksinäisten kestämatön kunta

Alueelliset ja globaalit ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset kriisit muokkaavat peruuttamattomasti kuntien elämää. Paikallisuutta, yhteistyötä ja verkostoja ei hyödynnetä vipuvoimina kestävän kehityksen edistämiseen.

Kestävien ratkaisujen kehittämiseen ei kunnissa ole resursseja eikä osaamista. Etätyön vakiintuessa toimistotilat jäävät tyhjiin, kaupunkikeskustat näivettyvät, joukkoliikenne ajautuu kriisiin ja monipaikkaisuus aiheuttaa hallitsematonta kasvua pienissä kunnissa.

Digitalisaatiokehityksessä mukana pysyvien ja ulosjääneiden välisen kuilun kustannukset lankeavat kuntien maksettavaksi.

Verkostotoimija

SKENAARIO 1

Vähähiiliset hyvinvointiverkostot

Työnteko ja koulutus ottavat digiloikan ympäri maan. Vaikuttaminen ja osallistuminen onnistuu riippumatta asuinpaikasta.

Ilmastotavoitteet ohjaavat kunnan hankintoja ja päätöksentekoa. Esimerkiksi liikkuminen lihasvoimin lisääntyy, tuottaa hyvinvointia ja pidentää työuria.

Paikalliset verkostot ja digitaaliset ratkaisut vahvistavat jakamistaloutta ja luovat kestäviä palveluja.

Kunnan johtamistapa

Kestävä kehitys

SKENAARIO 2

Kunta murroksen moottorina kestävässä toimintaympäristössä

Kunnat ovat tunnistaneet omat vahvuutensa ja osaavat brändätä itsensä. Kestävän kehityksen periaatteet ja kuntalaisten uudet osallistumistavat vakiintuvat kuntien toimintamalleihin niin ekologisen kuin myös sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta.

Monipaikkaisuus on arkea kunnissa, johon digitalisaatio tarjoaa mahdollisuuksia. Kunnat kilpailevat keskenään digitaalisesta ja vihreästä osaamisesta.

Kuntien haasteena on vastata jatkuvaan työnmurrokseen ja osaamisen kehittämiseen. Kuntien eriytyminen ja eriytyminen on eriytyä ja osa-aloista kärsii.

Organisaatiokeskeinen

Laaja näkökulma

SKENAARIO 1

Vähähiiliset hyvinvointiverkostot

Työnteko ja koulutus ottavat digiloikan ympäri maan. Vaikuttaminen ja osallistuminen onnistuu riippumatta asuinpaikasta.

Ilmastotavoitteet ohjaavat kunnan hankintoja ja päätöksentekoa. Esimerkiksi liikkuminen lihasvoimin lisääntyy, tuottaa hyvinvointia ja pidentää työuria.

Paikalliset verkostot ja digitaaliset ratkaisut vahvistavat jakamistaloutta ja luovat kestäviä palveluja.



2021-2025

Työnteke, opetus ja koulutus ottavat digiloikan ympäri maan. Kunnat kehittävät sisäistä ja alueellista verkostoyhteistyötä, mikä vahvistaa elinvoimaisuutta.

Kunnat kilpailevat ilmasto-tavoitteiden saavuttamisessa ja oivaltavat, miten hankinnat ja liikkuminen lihasvoimin edistävät tavoitteita. Pienten kuntien ketteryys innovaatioiden edistämisessä nousee vahvuudeksi.

Jakaminen korvaa omistamisen, eikä kuntienkaan tarvitse omistaa itse kaikkea.

2026-2030

Työelämän ja koulutuksen yhteistyö on tiivistynyt. Palvelujen saatavuus laajenee vertaisavulla (aikavaluutta).

Korkea digi-osaamisen ja koulutuksen taso on tuonut uusia yrityksiä ja työpaikkoja globaaleilla markkinoilla. Jakamistalouden hubit ovat vahvistaneet kestävien tavaroiden ja palvelujen yhteiskäyttöä ja korjaamista.

Kunnat edistävät aktiivista liikkumista, jolloin infran tarve pienenee, hyvinvointi paranee ja keskustoista tulee viihtyisämpiä ja vihreämpiä.

2031-

Yhä useammat ikääntyneet osallistuvat työelämäään. Kunnat toimivat alustoina ja mahdollistajina: kumppanit ja sidosryhmät tuottavat entistä laajemmin palveluja erilaisissa verkostoissa.

Kunnan kehittymiseen osallistutaan vakituisesta asuinpaikasta riippumatta.

Kunnissa on onnistuttu myös vähähiilisissä ja kestävässä elämäntavoissa, joissa Suomi ei ollut Agenda 2030:ssa vielä vahvoilla. Suomi toimii esimerkkinä muille valtioille.



SKENAARIO 2

Kunta murroksen moottorina kestävässä toimintaympäristössä

Kunnat ovat tunnistaneeet omat vahvuutensa ja osaavat brändätä itsensä. Kestävän kehityksen periaatteet ja kuntalaisten uudet osallistumistavat vakiintuvat kuntien toimintamalleihin niin ekologisen kuin myös sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta.

Monipaikkaisuus on arkea kunnissa, johon digitalisaatio tarjoaa mahdollisuuksia. Kunnat kilpailevat keskenään digitaalisesta ja vihreästä osaamisesta.

Kuntien haasteena on vastata jatkuvaan työnmurrokseen ja osaamisen kehittämiseen. Työvoima polarisoituu ja osa aloista kärsii työvoimapulasta.



2021-2025

Kuntien toimintaympäristö muuttuu. Ilmastomuutos, digitalisaatio ja työelämän murros luo uusia liikkumis-, palvelu-, asumis- ja energiaratkaisuja. Yhteiskunnasta toimii hajautuneesti ja monipaikkaisesti. Etätyö ja -opetus luovat digitaalisia innovaatioita ja kohentavat kansalaisten digitaitoja.

Kunnat vastaavat murrokseen uudistumalla. Ne kilpailevat keskenään ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Kunnat hyödyntävät vihreään talouteen liittyvää osaamistaan ja käyttävät tehokkaasti dataa toimintansa uudistamiseen. Ne toimivat testiympäristöinä uusille teknologioille ja edistävät näin ekologisesti ja sosiaalisesti kestävän yritystoiminnan kehittymistä. Julkiset palvelut digitalisoituvat.

Palveluiden käyttö lisääntyy, verojen maksajien määrä ei kasva. Kaikki kunnat eivät kykene uudistamaan palveluitaan ja houkuttelemaan osaavia työntekijöitä palvelukseensa.

2026-2031

Työn murros muuttaa väestön liikkumista ja aiheuttaa osaan kunnista hallitsematonta kasvua ja osalle entistäkin vahvempaa kurjistumista. Kehityssuunnat ovat vahvassa yhteydessä, miten kunnat ovat onnistuneet mm. tietoliikenne-infran ja kestävän kehityksen edellytysten luomisessa. Tämä korostuu digitaalisuuden muuttuessa personoiduksi luksustuotteeksi, jolla tuetaan erilaisia automatisoituja ja robotisoituja palveluja. Väestö jakautuu yhä selvemmin työmarkkinoilla taitaviin ja kykenemättömiin kuntalaisiin.

Ilmastomuutoksen myötä syntyneet kestävän kehityksen politiikat ja toimintamallit vakiintuvat ja vahvistuvat osana kunnan toimintaa. Ikääntynyt väestö haluaa ottaa yhä monipuolisemmin roolia kestävässä kehityksessä, mikä luo jännitteitä organisaatiokeskeisten kuntien ja niiden asukkaiden välille.

2031-

Kunnat kilpailevat erityisesti kestävän kehityksen osaamisella, mikä on mahdollistanut kunnille omintakeisia ratkaisuja hyvinvoinnin ja elinvoiman lisäämiseksi. Joissakin kunnissa on menestyksekkäästi panostettu elävään luonto- ja metsäsuhteeseen hyvinvoinnin lähteenä.

Kuntien palvelut ovat pääosin digitaalisia. Erilaiset omapalvelut ovat todella suosittuja. Kuntarajat ylittävät palvelut tukevat tekoälyn ja algoritmien avulla ihmisten arkea. Osaa väestöstä vaivaavaan teknologiauupumukseen nämä automatisoidut ratkaisut tuovat helpotusta kuten myös teknologiavapaat vyöhykkeet.

Yhteiskunnallinen polarisaatio on käsinkosketeltavaa. Osaamisen rapautuminen näkyy työmarkkinoilla, uuden työn muotoja ei ole pystytty ottamaan haltuun. Työvoimakato uhkaa kuntia, joiden osalta työvoiman osaamistaso yleisesti tiedetään heikommaksi kuin muilla.

SKENAARIO 3

Loittoneva kunta

Kunta on aktiivinen yhteistyökumppani, kehittää yritysten toimintamahdollisuuksia ja toimii yhdessä järjestöjen kanssa. Kunta panostaa yritysten toimintaedellytyksiin ja digitalisaatioon.

Kunnan alueella toimivat yhteisöt vahvistuvat, ne toimivat kuitenkin kunnasta erillään.

Kunnan asukkaat ja kunta erkaantuvat. Kunta jää yhteiskunnan muusta kehityksestä jälkeen.



2021-2025

Kunta on aktiivinen toimija työhön ja alueen elinvoimaan liittyvissä verkostoissa ja kehittää ketterästi yritysten yhteistyön mahdollisuuksia. Yhdistykset ja vapaaehtoiset ovat mukana hyvinvoinnin edistämisessä. Työelämän murros etenee kuitenkin vain perinteisillä aloilla eikä kunta pysy perässä digitalisaation etenemisessä. Kunta jää heti alussa jälkeen vihreän teknologian, kestävän liikenteen, uusien ruokajärjestelmien kehityksestä ja niihin liittyvistä verkostoista. Luontoarvojen uusi nousu sivuutetaan täysin perinteistä elinvoimaa painottavassa kuntastrategiassa. Osa työntekijöistä tekee suvereenisti etätöitä kansainvälisissä verkostoissa samalla kun osa kunnan asukkaista syrjäytyy digitaitojen kehittämisestä eikä pysty hyödyntämään edes kunnan osallistumismahdollisuuksia. Etätö yleistyy mutta monipaikkaisuus ei lopulta juuri lisäännä, koska vain osa työntekijöistä voi työskennellä etänä.

2026-2030

Koska *Loittoneva kunta* tiedostaa ilmastonmuutoksen riskit heikosti, kunta ei pysty reagoimaan ajoissa paikallisen elinkeinoelämän potentiaaliin tukemalla sitä. Uuden politiikan mukaiset ruoka- ja viljelyjärjestelmät sekä uusi talous (mm. jakamis- ja alustatalous, paikallisvaluutat) valtavirtaistuvat nopeasti. Kunta on pakkomuutoksen edessä. Kunta on elämyspuisto, jonka palvelut eivät pelkästään riitä houkuttelemaan uusia asukkaita tai matkailijoita. Tapahtumien tai elämäntavan tuotteistamisen yhteisöt houkuttelevat kuntaan vain määräaikaista uusia asukkaita. Kunnan varat eivät riitä edes peruspalvelujen tuottamiseen. Lähipalvelut ovat kadonneet ja palvelut on digitalisoitu voimakkaasti. Osa asukkaista on jäänyt palvelujen ulkopuolella. Luottamus kuntaan heikkenee voimakkaasti. *Kunta* ei ole mukana kestävän liikkumisen kehittämisessä; kunta alkaa erottumaan hiilijalanjälki - indikaattoreissa.

2031-

Väestön muutos nyt harvaan asutuilla alueilla ei ole enää haaste, sillä paikkaan sitoutumaton työelämä mahdollistaa alueiden asuttamisen. Globalisaation heikkeneminen ja alustatalous mahdollistaa paikallisen tuotannon kysynnän ja elävöittävät paikallisuutta. Paikallisyhteisöt vahvistuvat. Eriarvoisuus ja syrjäytyminen räjähtävät käsiin, ja kunnan kehittämisresurssit menevät digipalvelujen ja lähipalvelujen (asukkaan ja kunnan työntekijän kontaktit) kehittämiseen ja muuhun kehittämistyöhön ei ole resursseja. Kunta jää jälkeen muusta yhteiskunnasta ja sen kehitymisestä, sillä ei ole aikaisemmin kiinnittänyt huomiota ilmastonmuutoksen hillintään ja suojeluun. Asukkaan ja kunnan välinen yhteys katkeaa, sillä hän saa tarvitsemansa muista paikallisyhteisöistä. Kunta ei pysty vastaamaan paikallisiin haasteisiin, pandemioihin ja ympäristökriiseihin. Kunta ei saa mukaansa enää vapaaehtoisia, järjestöjä ja muita tahoja yhteisten asioiden ja alueen kehittämistyöhön.

SKENAARIO 4

Yksinäisten kestämatön kunta

Alueelliset ja globaalit ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset kriisit muokkaavat peruuttamattomasti kuntien elämää. Paikallisuutta, yhteistyötä ja verkostoja ei hyödynnetä vipuvoimina kestävän kehityksen edistämiseen.

Kestävien ratkaisujen kehittämiseen ei kunnissa ole resursseja eikä osaamista. Etätyön vakiintuessa toimistotilat jäävät tyhjilleen, kaupunkikeskustat näivettyvät, joukkoliikenne ajautuu kriisiin ja monipaikkaisuus aiheuttaa hallitsematonta kasvua pienissä kunnissa.

Digitalisaatiokehityksessä mukana pysyvien ja ulosjääneiden välisen kuilun kustannukset lankeavat kuntien maksettavaksi.



Kuva: kuviasuomesta.fi, Roine Piirainen

SKENAARIO 4

2021-2025

Uusia koronavariaatioita puhkeaa eri puolella maailmaa. Etätyön vakiintuessa toimistotilat jäävät tyhjiilleen, kaupunkikeskustat näivettyvät, joukkoliikenne ajautuu kriisiin ja monipaikkaisuus aiheuttaa hallitsematonta kasvua pienissä kunnissa. Eriarvoisuus kasvaa ja osa kuntalaisista tipahtaa hyvinvointiyhteiskunnan keltasta jo nuorina. Yksinäisyys ja mielenterveysongelmat lisääntyvät ja niiden kustannukset rasittavat kunnan taloutta.

Luonnon monimuotoisuuden kato jatkuu ja erityisesti kasvukuntien maankäyttö on iso huolenaihe. Panostukset kestäväan rakentamiseen ja liikkumiseen ovat niukkoja. Palveluntarjoajien yhteensovittaessa palveluitaan riippuvuus tietoliikenteestä lisääntyy, tietoturvatilat kasvavat ja toimintahäiriöt lamauttavat palveluita. Digitalisaatioon investoiminen epäonnistuu kun vanhasta ei luovuta vaan luodaan uutta vanhan päälle ja ylläpidetään rinnakkaisia palvelumalleja ja järjestelmiä. Kestävää kehitystä tukevaa dataa ei jaeta avoimesti eikä hyödynnetä kehittämistyössä.

Uutta yritystoimintaa ei synny ja teollisuus nojautuu uuden kehittämisen sijasta perinteisiin materiaaleihin ja toimintatapoihin. Investoinnit tukevat vakiintuneita ratkaisuja sivuuttaen uudistavat näkökulmat. Kuntien talouden tiukentuessa toimintoja joudutaan karsimaan ja uudelleenorganisomaan. Kestävän kehitykseen ei riitä resursseja ja kestävyyttä tukevat toimet ovat kapea-alaisia ja pistemäisiä. Poliittinen ympäristö ei mahdollista monipuolista keskustelua.

2026-2030

Väestön vanheneminen on johtanut vaikeaan työvoimapulaan monilla aloilla, joille ei saada opiskelijoita. Hoiva- ja kasvatustammattien arvostus on heikentynyt ja palvelujen laatu laskee. Väestö jakaantuu yhä selvemmin työssäkäyviin ja työelämän ulkopuolella oleviin, taloudellinen huoltosuhde heikkenee. Työelämän tuottavuustavoitteet kasvavat ja raja työn ja muun elämän välillä hämärtyy.

Kyberuhkat lisääntyvät samaa vauhtia, kun ihmisten ja kuntaorganisaatioiden riippuvuus digitaalisista palveluista kasvaa. Henkilötietosuojan turvaaminen kasvattaa kuntien kustannuksia sekä tuo sanktioita suojauksen pettäessä. Digitalisaatiokehityksessä mukana pysyvien ja ulosjääneiden välisen kuilun kustannukset lankeavat kuntien maksettavaksi. Digiratkaisut ja tekoäly korvaavat hoivaa ja vuorovaikutusta sote-palveluissa. Yksinäisyyden aiheuttamat terveydenhoidon kustannukset kasvavat.

Ilmastomuutoksen edetessä ja valtion rahoituksen vähentyessä kuntien ilmasto- ja luontotoimiin kohdistuu kohtuuttomia paineita. Kuntatalous on lyhytjänteistä ja vain suuret ja rikkaat kunnat pystyvät vastaamaan kestäväan kehityksen edellytyksiin muiden vähentäessä henkilöstöä entisestään.

2031-

Alueelliset ja globaalit ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset kriisit heijastuvat monin tavoin kuntien elämään. Tekoälyn kehittyminen ja robotisaatio aiheuttavat laajan työelämän murroksen. Yhtäältä tehokkuusvaatimukset johtavat siihen, että työ ja vapaa-aika linkittyvät erottamattomasti toisiinsa, toisaalta työmarkkinoilta syrjäytymisen vuoksi jako "tuottaviin" ja "tuottamattomiin" kansalaisiin on kärjistynyt ja hyvinvointivaltion tukirakenteet ovat pettäneet. Kunnat eivät ole onnistuneet uudistamaan toimintaansa riittävästi ja palvelutaso on romahtanut. Tekoälyn mahdollistama kontrollitoimintakulttuuri, mittaaminen, valvonta ja seuranta heikentää demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Digitalisaatio poistaa työpaikat fyysisinä tiloina, kunnat joutuvat purkamaan tyhjäksi jääneitä kiinteistöjä. Ilmastomuutoksen hillinnän kustannukset jatkavat kasvuaan.

Suomi putoaa kansainvälisissä kestäväan kehityksen vertailuissa. Liikennemuodot, ruuantuotanto ja kulutus ovat ekologisesti kuormittavia. Talousvaikeuksien vuoksi uudet nopeat raideyhteydet eivät toteudu, joukkoliikenne kuihtuu ja yksityisautoilu kasvaa tieverkoston rapautuessa. Edellä mainitut tekijät heikentävät merkittävästi alueiden saavutettavuutta ja kilpailukykyä sekä tavara- että henkilöliikenteessä. Paikallisuutta, yhteistyötä ja verkostoja ei hyödynnetä vipuvoimina kestäväan kehityksen edistämiseen. Kestävien ratkaisujen kehittämiseen ei kunnissa ole resursseja eikä osaamista.